

סוכה לד: (משנה) עד לה: (3 שורות מלמטה)

ביאורים

"שכן בלשון יוני קורין...": "כשתראה בדברי רז"ל שמפרשים תיבה ואומרים שכן הוא לשון יוני או לשונות אחרים של גוי... אל יעלה בדעתך שהתורה כתבה אלו הלשונות שאינן לשון קודש, אלא הכי פירושו, כשברא הקב"ה עולמו לא היה רק לשון הקודש... וכשבבל הקב"ה הלשונות בדור הפלגה, בא לשון הקודש גם כן בשאר הלשונות, והתיבות הנ"ל הם לשון קודש ונבללו בלשון יוני..." (של"ה, חלק תושבע"פ יד/ו)

המשנה

מעמד האתרוג

גזול, מאשירה, מעיר הנדחת, ערלה, תרומה טמאה: פסול.
 דמאי: ב"ש: פסול.
 ב"ה: כשר.
 תרומה טהורה ומעשר שני בירושלים: כשר בדיעבד.

סוג האתרוג

אתרוג כושי: פסול.
 אתרוג הירוק ככרתי: ר' מאיר: כשר.
 ר' יהודה: פסול.

אתרוג פגוע

יבש: פסול
 עלתה חזיית על רובו: פסול.
 נטלה פטמתו: פסול.
 נקלף, נסדק: פסול.
 ניקב וחסר כל שהוא: פסול.
 עלתה חזיית על מיעוטו: כשר.
 נטל עוקצו: כשר.
 ניקב ולא חסר כל שהוא: כשר.

גודל האתרוג

גודל מינימלי: ר' מאיר: כאגוז.
 ר' יהודה: כביצה.
 גודל מקסימלי: ר' יהודה: כדי שיאחז שנים בידו.
 ר' יוסי: כדי שיאחז אחד בשתי ידיו.

הסיבה לפסולים הבאים

אתרוג מאשרה ומעיר הנדחת
 דינו להישרף, ולכן הרי הוא כמי שאין לו שיעור.

אתרוג מערלה

רחב"א: כיוון שאסור באכילה. (לכס' - הראוי לכם בכל דרכי הנאתו)
 ר' אסי: כיוון שאסור בהנאה וכיוון שאין לו שווי ממוני (כי אסור בהנאה, ולכן אינו בגדר "שלכם").

נפ"מ בין השיטות: אתרוג מע"ש בירושלים (לשיטת ר"מ הסובר שנחשב לממון גבוה) אין לו שווי ממוני אך ראוי לאכילה

אתרוג של תרומה טמאה

כיוון שאסור באכילה. (לכס' - הראוי לכם בכל דרכי הנאתו)

אתרוג של דמאי

ב"ה מכשירים: מותר לעניים - ואם יפקיר נכסיו יהיה עני.
 ב"ש פוסלים: דמאי אסור אף לעניים!

ומדוע זה לא פלפלין (גם הם טעם עצם שווה לפרים)?
 אם ניטול פלפל אחד - לא תהיה ניכרת הנטילה מרוב קוטנו.
 אם ניטול 2-3 פלפלין - נעבור על מצוות התורה שקבעה "פרי" אחד.

מניין ש"פרי צדק" זה אתרוג?

ת"ק: "פרי צדק" - פרי שטעמו שווה לטעם עצו

רבי: יש לקרוא "הדיר", עץ שהוא כמו זיב, שיש בו פירות גדולים (משנה שעברה) וקטנים (של שנה זו).

ר' אבהו: "הדיר" - עץ שפירותיו דרים (גדלים ונשארים) בו כמה שנים.

בן עזאי: יש לקרוא "הדור", ביוונית קוראים ל'מים' 'הדור', - פרי שדולין ומשקין אותו תמיד.

לדעת ר"מ מעשר שני נחשב "ממון גבוה" ולכן:
 אתרוג ממע"ש פסול - כיוון שכתוב "ולקחתם לכם".
 עיסת מע"ש פטורה מחלה - כיוון שכתוב "עריסותיכם"
 מצת מע"ש פסולה - נלמד בג"ש מחלה

אתרוג מעשר שני
 חכמים: יוצאים בו ידי חובה
 ר"מ: לא יוצאים בו

מצת מעשר שני
 חכמים: יוצאים בה ידי חובת מצה
 ר"מ: לא יוצאים בה

עיסת מעשר שני
 חכמים: חייבת בחלה
 ר"מ: פטורה מחלה

מדוע לכתחילה לא יטול:
 דעה 1: מפני שמכשירו לקבל טומאה (ע"י שיגע בלולב הרטוב)
 דעה 2: מפני שמפסיד את התרומה והמע"ש (קליפת האתרוג נמאסת בעקבות משמשו הידים).

נפקא מינה: אם יקרא שם תרומה על האתרוג ללא הקליפה. (מכשירו לקבל טומאה אך לא מפסידו)

מדוע בדיעבד יצא באתרוג מתרומה טהורה:
 לפי רחב"א: כיוון שיש בו היתר אכילה (לכהן).
 לפי ר' אסי: כיוון שיש בו אף דין ממון (לכהן).

מדוע בדיעבד יצא באתרוג ממע"ש בירושלים:
 לפי רחב"א: כיוון שיש בו היתר אכילה.
 לפי ר' אסי: המשנה היא כחכמים הסוברים שגם דין ממון יש בו.
 [אך לר' מאיר לא יצא כיוון שאין בו דין ממון כי הוא ממון גבוה]

ציטוט מהמשנה

מעשר שני בירושלים,
ותרומה טהורה:
 כשר בדיעבד.

"נטלה פטמתו - פסול"
 מה זה 'פטמתו'?
 בוכנתו. [=ראש האתרוג] (ר')
 ברש"י ובתוס' פירושים נוספים)

חזזית:
בחלק התחתון:
 ברוב האתרוג: פסול.
 במיעוט האתרוג: במקום אחד: כשר.
 בכמה מקומות: פסול (כי הוא מנומר).

על חוטמו:
 אפילו במשהו - פסול. (כי ניכר לעיניים)

דברי רב להכשיר
 אם החזזית מפוררת
 בכמה מקומות -
 נדחו, כיוון שזה
 מנומר.